

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

תוכן

- א. ההדיוט תופר כדרכו ... כל שאינו יכול להוציא מלא מחט בבת אחת ... כל שאינו יכול לכוין אימרא בחפת חלוקו והאומן מכליב ... מפסיע ... שיני כלבתא.....1
- ב. מסרגין את המטות ... שתי וערב ... וממתחין שאם היה רפוי ממתחו.....4
- ג. שאין מפשילין חבלים לכתחלה.....5
- ד. מעמידין תנור וכירים וריחים במועד.....5
- ה. אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד...6
- ו. שרא לסרוקי סוסיא.....8
- ז. ולמיבני אקרפיטא ולמיבני איצטבא.....8
- ח. מקיזין דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד.....9
- ט. שרא לכסכוס קירמי ... מעשה הדיוט ... קיטורי בירי ... מעשה אומן הוא.....9
- י. מאן דמתקיל ארעא אדעתא דבי דרי שרי אדעתא דארעא אסיר.....10
- יא. האי מאן דזכי זיכי אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסיר ... שקיל רברבי ושביק זוטרי אדעתא דציבי שקל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא.....10
- יב. האי מאן דפתח מיא לארעיה אדעתא דכוורי שרי אדעתא דארעא אסיר.....10
- יג. האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דחיותא שרי אדעתא דדיקלא אסיר.....11
- יד. הני תמרי תוחלני מיגזרינהו שרי מייצינהו אסיר ... כיון דמתלעי כפרקמטיא האבד דמי ושרי.....11
- טו. פרקמטיא כל שהוא אסור.....12
- טז. ובדבר האבד מותר.....13
- יז. הוה מסיק זווי בבני אקרא דשנאותא ... כיון דהאידנא הוא דמשכחת להו ביומי אחרני לא משכחת להו כפרקמטיא האבד דמי ושרי.....14

דף י.

א. ההדיוט תופר כדרכו ... כל שאינו יכול להוציא מלא מחט בבת אחת ... כל שאינו יכול לכוין אימרא בחפת חלוקו והאומן מכליב ... מפסיע ... שיני כלבתא

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

כבר נתבאר לעיל דף ב. בפתיחה שכל מלאכה שהיא לצורך המועד¹, ואיננה לצורך אוכל נפש, מותרת במועד. רק במעשה הדיוט. או אומן בשינוי².

לפיכך כשיש צורך לתפור לצורך המועד הן לתיקון בגד שנקרע, והן לתפירת בגד חדש³, צריך להעשות באופן שיהיה "מעשה הדיוט". ולכן כל היודע פרק בתפירה, המוגדר כ"אומן במלאכתו" צריך לתפור בתפירות רחבות ושתהינה באופן בלתי מסודר, עולות ויורדות.

הדיוט במלאכת התפירה כלומר, שאינו יודע לבצע אף לא אחת מהפעולות המפורטות להלן, הרי מן הדין הוא תופר כדרכו מכיון שתפירתו היא בלאו הכי מעשה הדיוט⁴.

אולם כיום⁵ מכיון שלמרבית הנשים⁶ ולחלק לא מבוטל של הגברים יש להם את הידע האמור בתפירה שיודעים להוציא מלא מחט בבת אחת⁷, כלומר, שאינם צריכים לתפור כל תפר בפני עצמו, אלא משחילים המחט מספר פעמים פנימה וחוצה ולבסוף מושכים במחט ונוצרות מספר תפירות במשיכה אחת. וכן כשיש צורך בחיבור המכפלה לבגד "יכולים לכיוון" כלומר, שיהיה ישר ולא בעד אחד רחב ובמשנהו צר יותר⁸. הרי הם כאומנים בתפירה לפיכך על כל אחד להחמיר ולשנות בשעה שתופר. באופן שזכר.

כל העריך לשנות בתפירה, צריך שיהיה השינוי כאמור בגוף מעשה התפירה. ואין להסתפק בכך שיחזיק המחט בעזרה משונה מהרגיל⁹.

במכונת תפירה, יכול גם כן לתפור באופני השינוי המבוארים לעיל אך יעשה זאת בעזרה¹⁰.

וכל זה דוקא בחנם אבל כשעושה אותה בשביל אחרים בשכר, אסור אף שהוא לצורך המועד, אם לא שאין לו מה יאכל¹¹.

¹ שו"ע ונו"כ תקלג א

² פמ"ג שם א"א תקמא ז

³ שו"ע ונו"כ תקמא ה

⁴ מ"ב שם ס"ק יד

⁵ רמ"א שם

⁶ ערוך השולחן שם ד מ"ב שם טו

⁷ מ"ב שם טו

⁸ מ"ב שם יד ושער הציון כב

⁹ רמ"א שם

¹⁰ חול המועד כהלכתו שם פג

¹¹ מ"ב שם כד

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

בתפירת נעליים, צריך מן הדין לשנות הן האומן והן ההדיוט¹².

מלאכת האבד שהותרה בחול המועד אינו אלא כשעיקר הדבר נפסד, אבל לא בשביל מעט תוספת קלקול¹³ כיון שאינו אלא הפסד קטן, ועוד שניתן לתקנו מעשה הדיוט בשינוי¹⁴.

לפיכך בגדים או נעליים¹⁵ שנקרעו בין בחול ובין במועד¹⁶, אף שאם לא יתקנו יקרעו עוד יותר, מכל מקום אסור לתקנם באופן של "אומן" אלא בשינוי ומעשה הדיוט, וכנזכר.

אמנם אם יקרעו ויפסדו לגמרי, ואין לו אחרים, מותר¹⁷. (כדין דבר האבד) כל שצריך ללבשם או לנעלם במועד, ומכל מקום אם אפשר טוב שיעשה זאת בעצמה, או על ידי גוי. ויש המחמיר שמכיון שניתן לתקנו במעשה הדיוט, בשינוי, אין לעשות במעשה אומן בכל אופן¹⁸. ואם גם לאחר תיקון מעשה הדיוט מתבייש ללכת בהם כך. מותר לתקנם¹⁹.

ואם בדעתו לקנות חדשים, או שאין בכך הוצאה כספית מרובה, עליו להשתדל לקנות חדשים²⁰, ולא לתקן, ואם יכול עליו לשאול מאחרים²¹.

ליצר נעלים חדשות, נחשב למעשה אומן. לפיכך אסור אפילו לצורך המועד²². אבל להדביק עקב לנעל אם אינו מעשה אומן אלא הדבקה ביתית מותר לצורך המועד²³.

כפתור, כל שחסרונו מפריע ללבישת הבגד, או שמתבייש לצאת בבגד כזה. אם אין לו בגד אחר להחליף, מותר לתפרו בשינוי, למשל אם יש בו ארבעה נקבים, יתפרנו בשני נקבים בלבד. ואם יש בו רק שני נקבים יתפרנו באופן רפוי ביותר²⁴, ולא מהודק לבגד כרגיל. ויעשה זאת בידו השמאלית. או שיתפרנו קצת שלא במקומו הראוי. ומותר לתלוש את הכפתור מבגד אחר עבור כך שאין זה מעשה אומן²⁵.

¹² דשם בהדיוט שיצטרך לתפור אחת אחת ולא כמלא מחט כאומן זהו גופא הוא שינוי משא"כ במנעלים אף האומן צריך לתפור אחת אחת ממילא אין כאן שינוי. ביאור הלכה שם ה"ה ואם היה

¹³ מנ"א שם ס"ק ו

¹⁴ עיין חול המועד בהלכתו פ"ח ביאורים ו עמ' רצט

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁶ כה"ה שם יד

¹⁷ ובזה מותר אפילו עבור אחרים בשכר, שער הציון שם כה

¹⁸ א"ר דהרי יכול לתקן זה על ידי שינוי וכדלקמיה, שער הציון שם ס"ק מז

¹⁹ מקור חיים שם עיין חול המועד בהלכתו שם הע' ק צו

²⁰ שער הציון שם ס"ק מז

²¹ מקור חיים שם

²² שו"ת הריב"ש רכו

²³ חול המועד בהלכתו הוספות ותיקונים עמ' תנא

²⁴ חול המועד בהלכתו שם פב והוסיף משם הג' מדברצין שיתפור ב' נקבים אלו באלכסון.

²⁵ חול המועד בהלכתו הוספות ותיקונים עמ' תנא

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

חיתוך בד וכיוצא בזה מדברים הארונים היא מלאכת "קורע", למרות שאינו מקפיד על המידה. וכשגזור לפי מידה, הוא מלאכת "מחתך" אלא שנחשב למעשה הדיוט שמותר כשנעשה לצורך המועד. כגון שגזור מיריעות בד או נילון גדולה, חתיכה שתשמש כמפת שולחן וכל כיוצא בזה. אך שלא לצורך המועד, אסור²⁶.

לצורך תינוק שנולד בחג, יש המתירים לתפור "מעשה הדיוט" כשאין במה להלבישו לברית המילה²⁷. אך אם יכול עוטפו בשמיכה וכדומה אין להתיר²⁸.

טוית חוטים, אסורה במועד גם כשזקוק לכך לצורך תפירה המותרת במועד²⁹.

עשיית פתילות לנרות לצורך המועד מצמר גפן שאינו שזור, בדיעבד שלא הכין מערב החג, מותר. אמנם לכתחילה נכון להכין מערב יום טוב³⁰. אבל לעשות נרות מחלב או שעוה אסור בכל אופן.

ב. מסרגין את המטות ... שתי וערב ... וממתחין שאם היה רפוי ממתחו

אריגה, סריגה, ריקמה, וכל המלאכות הקשורות בסידור החוטים שתי וערב אסורות במועד כשנעשים מלאכת אומן, אך במלאכת הדיוט לצורך המועד מותר.

לפיכך להשחיל במיטה קפיצים³¹, חבלים, וכדומה לתוך הנקבים המיועדים לכך. אפילו לצורך השימוש בו במועד, יש להמנע, מלבד כשיש בזה הכרח גדול³². אבל למתוח הקפיצים או החבלים הקיימים שנהיו רפויים, לצורך המועד ובתנאי שלא כוון מלאכתו למועד, מותר³³.

אסור לארגו או לקלוע מעלי הלולב מחזיק לארבעת המינים (קושיקלע"ך) שהרי זהו מעשה אומן, ואסור אף לצורך המועד³⁴. ויש מתירים³⁵.

²⁶ שו"ת לב חיים ח"ב רח בסופו

²⁷ ולא מיקרי לצורך המועד לכבוד אביו לישא אותו להמילה דיכול לכורכו בהתיכת שיראין. מ"ב שם ס"ק יג

²⁸ שער הציון שם כ

²⁹ חול המועד בהלכתו פ"ח סז

³⁰ מ"ב שם ג כן בברכי יוסף כתב דהמנהג פשוט להתיר

³¹ שו"ע ונו"כ שם ג

³² שנחלקו בזה המג"א ס"ק ג שמתיר שזהו מסרגים והא"ר שאוסר שזהו מפשילין ומסיים בכה"ח שם ס"ק ו דלכתחילה יש לאסור ורק במקום הכרח יש לסמוך על המתירין.

³³ מ"ב שם ס"ק ד שזהו מרגין לכו"ע

³⁴ חול המועד בהלכתו הוספות ותיקונים עמ' תנא

³⁵ שהרי אף ילדים יודעים לקלעו. אורחות רבנו ח"ב עמ' קכ"ג בשם הגר"י קניבסקי וצ"ל

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

ג. שאין מפשילין חבלים לכתחלה

עשיית חבלים אסורה³⁶. וכן כל סוגי החבלים, ה"צמות", וכיו"ב הנעשים באמצעות מסרגה וכדומה, אסור לעשותם במועד. וכל שכן שאין לייצר חבלים בכדי להשחילם למיטות³⁷, ואסור בכל אופן גם אם הוא צורך המועד.

ד. מעמידין תנור וכירים וריחים במועד

מכשירי אוכל נפש³⁸ דינם כאוכל נפש עצמו, בכך שמותר לעשותם לצורך המועד בלא שינוי, ואפילו ב"מעשה אומן", ובטירחה יתירה. אמנם אם היה יכול להעשות מלפני החג או כיוון מלאכתו לעשותה במועד, בזה אינו דומה לאוכל נפש עצמו ואסור³⁹.

ובמידה ולא כיוון לכך, אלא שהתעצל עד עתה, מותר. אבל לכתחילה יש להכין כל מה שאפשר מלפני החג. וכל שאפשר להסתדר מבלי לעשות את ה"מכשירין" יש לנהוג כן. מלבד אם עלול להגרם הפסד.

הגדרת מכשירין כל שהם קרובים לאוכל נפש עצמו, עשו אותם כאוכל נפש, ומותר ולא נקראו בשם "מכשירין", אלא דבר המכשיר לאכילה אבל דבר שאמנם צריכים לו לצורך האוכל, אבל הוא עצמו אינו מכשיר את האוכל לאכילה, נחשב ל"מכשירי מכשירין" שדינם שווה לשאר "צורכי המועד" אך אין דינם כ"מכשירי אוכל נפש".

לפיכך תנור וכירים לצורך בישול ואפיה במועד⁴⁰, מותר לתקנם אפילו בתיקון המוגדר כמעשה אומן⁴¹. ולמרות שקיימת אפשרות שילך לבשל אצל שכנים וכיוצא בזה, אין מטריחין אותו⁴².

וכן מותר להרכיב את הכריים של הגז, וכמו כן כשיש צורך בהחלפת בלוני או מיכלי הגז מותר לעשות כן במועד.

³⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

³⁷ מ"ב שם ה

³⁸ חול המועד כהלכתו פ"ז לו לח

³⁹ רמ"א תקמ"ח ובמ"ב שם ובס"ק יח

⁴⁰ שו"ע ונו"כ תקמ"ז

⁴¹ כיון שהוא צורך אוכל נפש. מ"ב שם יח

⁴² חוהמ"כ שם הע' קה מהמאירי בסוגיין

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

וכן מותר לתקן תנור חימום⁴³ במידה וזקוק לו במועד מכיון שהוא זמן הקור גם בתיקון "מעשה אומן" ואפילו כשהיה יכול לעשות זאת מלפני המועד והתרשל בכך, וכן הדין בנוגע לתיקון מערכת ההסקה, או המזגן.

תיקון מזגן או מאורר, כדי לקרר את הבית, כשמזג האוויר חם מאד כך שיש צורך דחוף לתקנו. אם התיקון הוא "מעשה הדיוט" מותר⁴⁴. אמנם כשיש צורך בתיקון "מעשה אומן" יש לכתחילה לעשותו על ידי נכרי. וכשאי אפשר מותר גם על ידי אומן יהודי, אך יזהר לעשותו באופן שלא יהיה בו זלזול המועד.

מותר לתקן מקרר לצורך השימוש בו במועד, וזאת גם כדי לשמר מאכלים שיצטרך להם רק לאחר המועד⁴⁵.

מערבל⁴⁶, מטחנה, סכין, שפור, וכל שאר כלי חיתוך, ובישול, ואפיה, וצליה. וכן כלי אוכל מותר לתקנם במועד, וכן לחדד הסכין.

בכל הנזכר מותר גם ליצור כלי חדש⁴⁷, וגם ב"מעשה אומן". וגם כשקיימת אפשרות לטרוח ולשאול כלים אלו מחבירו, או לקנות חדשים, אינו צריך לעשות זאת מן הדין שנהאי אין נח לו לאדם בשל אחרים⁴⁸. והמחמיר בזה לשאול בדברים שדרכן להשאיל⁴⁹, או לקנות כשאפשר, תבא עליו ברכה⁵⁰.

ה. אפילו סוס שרוכב עליו וחמור שרוכב עליו מותר ליטול צפרנים בחולו של מועד

⁴³ מ"ב שם יט והוא מפמ"ג א"א ס"ק ט ועיי"ש בשער הציון מ ס"ק מז וכתב בשולחן עצי שמים דאפילו מעשה אומן שרי בזה, כיון שהוא צריך לגוף האדם. ולעניות דעתי יש לעיין בזה, דלענין מרחץ של רבים שהוא גם כן צריך לגוף האדם, דעת הרא"ש שם להחמיר, דדוקא מעשה הדיוט, כמו שכתב המגן אברהם בריש סימן תקמ"ד, ואפשר משום דהכל חולים אצל צינה עדיף מפי, וצריך עיון.

⁴⁴ חוהמ"כ שם מו שהביא שיש מצריכים נכרי אך בשו"ת מנחת יצחק ח"ג כג התיר בשופי והביא שם בהערה קיח שאף השר"מ פיינשטיין התיר בשופי.

⁴⁵ שהרי הוא דבר האבד אם יתקלקלו המאכלים. חוהמ"כ שם מג

⁴⁶ שו"ע ונו"כ שם ז ח

⁴⁷ שם

⁴⁸ ערוה"ש שם ו

⁴⁹ בפרי מגדים נמנע להחמיר בהיכי שאפשר לו בשאלה, ולדעתי שאין להחמיר בזה, עיין בריטב"א פרק קמא שהתיר לעשות לכתחלה סכינים ושפודין בחול המועד בלי שום שינוי, ומוכח דלא חש כלל לסברא דאפשר בשאלה, וכן ברמב"ן ומגיד משמע דבמסקנא לא חשו בזה כלל, וכמו שהתירו בירושלמי להסיק קדרות ואלפסין אף על גב דאפשר בשאלה וכן העתיק בהג"ה בסעיף ז'. שער הציון ס"ק כד

⁵⁰ כה"ח שם מב מג

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

מותר לרכב על בהמה אופניים או כל כלי רכב שאין בהפעלתו מלאכה גמורה, אפילו מעיר לעיר בחול המועד, אפילו שלא לצורך המועד.⁵¹

וכשצריך לרכב על הסוס⁵², לצורך המועד, או בכדי לטייל או לבקור אצל חברים⁵³, מותר לתקן כל צרכי הרכיבה בתיקון מעשה הדיוט. לפיכך במידה ויש צורך בכך, הרי הוא נוטל צפרני הסוס שאם לא יעשה זאת יש לו צער ואינו יכול ללכת. וכמו כן במקומות שהקרקע קשה וזרועה אבנים מותר להתקין פרסות לסוס, שנחשב לדבר האבד שרגליו מתקלקלות, ועוד שאין האדם יכול לרכב בל כך כבטחון ובמהירות כשאין פרסות בעקבי הסוס⁵⁴. אמנם כל האמור הותר רק לאדם שאינו רגיל לילך ברגליו, ודרכו לרכב תמיד, אך אם לאו מותר לרכב אך לא לתקן⁵⁵.

מותר לנסוע ולעשות חובלות ברכב לכל מטרה שהיא לצורך המועד⁵⁶. אך שלא לצורך, או לצורך אחר המועד, יש מי שאוסר. אמנם אם באותה הנסיעה מוביל דברים שהם לצורך המועד ומצרף עמהם גם מה שאינו לצורך מותר.

נסיעה להרויח ממון שלא לצורך המועד, דינה כנסיעה שלא לצורך⁵⁷.

לנסוע לטייל במועד, מותר⁵⁸. ונס למרחקים שניתן להניע אליהם ברגל, מותר בזמנינו.

שיעורי נהיגה אם התחיל בכך כבר לפני המועד ואם לא ימשיך עלול להפסיד מותר אבל אם לאו לאוסרים נסיעה שלא לצורך המועד גם בזה אסור⁵⁹.

תיקון ברכב⁶⁰ המוגדר ב"מעשה אומן" אסור לעשותו. מלבד במקרים שזקוק לרכב מכיון כשנערך לשימוש לצרכי רבים או שההליכה ברגל עלולה להשפיע לרעה על בריאותו, וכן לצורך המועד (כגון, תיקון רכב ציבורי).

⁵¹ רמ"א תקלו א ועיי"ש בביאור הלכה ד"ה ומותר לגבי נשיאת משאות משום מחמר.

⁵² שו"ע ונו"ב תקלו א

⁵³ אבל להרויח ממון שלא לצורך המועד מותר לרכוב אבל לא יתקן צרכי רכיבה. מ"ב שם א

⁵⁴ מ"ב שם ג

⁵⁵ מ"ב שם ב

⁵⁶ שמה התירו לרכב מעיר לעיר בחינם בב"י מבואר שהוא כיון שאינו עושה שום מלאכה וא"כ ברכב ישנה מלאכת מבעיר ועוד מלאכות, ועיין חוהמ"כ פ"ז הע' קסג האריך בזה

⁵⁷ כמבואר לגבי רכיבה במ"ב שם א

⁵⁸ שהרי התירו ברכיבה כמובאר בשו"ע שם א

⁵⁹ חוהמ"כ שם עא

⁶⁰ חוהמ"כ שם עו

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

וכן מותר לתקנו, כשההמנעות מהתיקון עלולה לגרום להפסד. כגון שהמכונית נתקעה בדרך, ואם יניחנה שם עד לאחר המועד עלולה להגב או להנזק, או שהנסיעה הביתה והחזרה למקום לאחר המועד תגרום להוצאות כספיות מיותרות. וכן במקרה שבנוסף למחיר התיקון יידרש תשלום נוסף עבור "גרר" לגרור את הרכב, שגם זה קשור בהוצאות כספיות וכל כיוצא בזה, מותר לתקנו במועד.

כל מה שבגדר כלומר, דהיינו תיקונים קלים ופשוטים שכל אדם יכול לעשות ואין צריך אומנות ידים מיוחדת, מותר כגון החלפת צמיג. אך תיקון תקר (פנצ'ר) אף על פי שאפשר שאין זה מעשה אומן, מ"מ כיון שהדבר כרוך בטירחא יתירה, יש להימנע מלעשות ע"י יהודי וע"י נכרי מותר⁶¹.

דף י:

ו. שרא לסרוקי סוסיא

מותר לסרוק הסוס במועד⁶², כלומר לקרצפו להסיר הזבובים מברשו, וזאת אף במסרקות של ברזל שפסיק רישיה שמשיר השיער וגורם לחבורות, ואף על פי שיש במלאכה זו טורח רב, מכל מקום מותר מכיון שיש לסוס תענוג בזה, והדבר מהוה רפואה עבורו. ולסרקו ולקלוע השיער שבצוארו, וכיוצא בזה בכדי ליפותו, מותר, למרות שודאי שיגרום לתלישת שיער כל שנעשה לצורך הרכיבה במועד⁶³.

אולם אין לרחוץ את הרכב⁶⁴ במועד הדבר כרוך בטירחא יתירה, וגם יש בו משום זלזול המועד וגם יחשדוהו שכיון מלאכתו במועד, כי רחיצת הרכב נעשית רק מזמן לזמן, ורק כשלכלוך הרכב רב מאוד, באופן שמפריע לנסיעה אז מותר לנקותו.

ז. ולמיבני אקרפיטא ולמיבני איצטבא

מותר לבנות⁶⁵, מעשה הדיוט⁶⁶, אבוס שתאכל בו הבהמה. וכן מותר לבנות, מעשה הדיוט, דרגש לישב או לישן עליה.

⁶¹ שם עז עה

⁶² שו"ע ונו"כ שם ב

⁶³ מ"ב שם ה

⁶⁴ שו"ת באר משה ח"ז סי' נ"ו.

⁶⁵ שו"ע ונו"כ תקמ ה ו

⁶⁶ דכל דבר שאינו צורך אוכל נפש אף על פי שהוא צורך המועד לא התירו לעשות מלאכה כ"א בשינוי. מ"ב שם טז

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

לפיכך מותר לחבר רגליים לקורת עץ כדי שימש כספסל או מיטה לצורך המועד.

ח. מקיזין דם לבהמה ואין מונעין רפואה לבהמה בחולו של מועד

אין מונעים מהבהמה כל רפואה, ואפילו יש בה מלאכה דאורייתא⁶⁷. וכמו בן מותר להקזין לה דם אם יש בכך צורך⁶⁸.

ט. שרא לנכנסו קירמי ... מעשה הדיוט ... קיטורי בירי ... מעשה אומן הוא

לצורך לבישת המועד, מותר לגהץ בגדים שהרי אינו אלא מעשה הדיוט⁶⁹, אך אסור לגהץ את מקום הקמט שבבגד שנתפשט ואינו ניכר⁷⁰, וכל שכן ליצור קמט חדש שלא היה מלפניו, אם כתוצאה מגיהוץ זה יישאר הקמט קיים ולא יתפשט גם לאחר שילבשו⁷¹.

קיפול בגדים וסחורות מותר ללא חשש⁷². אבל קיפול מיוחד הקשור באומנות ובטירחה יתירה אסור אם לא כשאין לו להחליף⁷³.

מותר להכניס נעליים לתוך "דפוס" המיוחד לכך, שפעולתו למתוח וליישר את קמטיהם⁷⁴.

⁶⁷ מ"ב שם ח, במאירי כתב משום דבר האבד ובקרבן אורה בסוגיין כתב משום צער בעלי חיים.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ תקלו ג

⁶⁹ שו"ע ונו"כ תקמא ג ומ"ב ט ושער הציון יד ולפי"ז גיהוץ מקצועי דהיינו לתת למכבסה לגהץ אסור, אולם אם אינם משתמשים בכלים מיוחדים הדורשים אימון וידע מיוחד הרי זה מעשה הדיוט שהרי לא חילקו באילו כלים כמבואר בשער הציון שם רק צריך שלא יעשו הקמט כמבואר.

⁷⁰ שזהו עשיית קשרי בת ידים. מ"ב שם ח

⁷¹ ולכאורה בגד שאי אפשר ללבושו ללא קמט זה כגון צוארון שבחולצה או חליפה, ומתבייש לצאת כך. יש להתיר על פי מש"כ ברימב"א "קטורי בי ידי. פי' משום דסניא לה לאשה בלאו הכי, ואין זה דומה לעושה אשה תכשיטיה במועד שהוא קשום בגופה ממש" וא"כ הכא הרי לא סניא בלא"ה והוי כקשום בגופה ממש וצל"ב.

⁷² מקור חיים שם ד

⁷³ שו"ת לב חיים ג סו

⁷⁴ שו"ת מנח"י ט נח

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

י. מאן דמתקיל ארעא אדעתא דבי דרי שרי אדעתא דארעא אסיר

אסור לעשות מעשה חרישה בחול המועד זולת בדבר האבד, או מעשה הדיוט לצורך המועד.

לפיכך אסור להשוות הקרקע לצורך חרישה⁷⁵. מכל מקום אם כוונתו היא ליישור השטח לצורך דישת התבואה לצורך המועד, וממעשיו אכן ניכר שלכך היא כוונתו מותר מן הדין. אמנם למעשה אין אפשרות למימוש ההיתר האמור, מכיון שבאופן היישור שמוכח ממנה שאיננה לצורך החרישה, נחלקו באופן הפכי מן הקצה אל הקצה⁷⁶, ולהלכה פסקו שיש לחוש לשתי השיטות גם יחד⁷⁷.

יא. האי מאן דזכי זיכי אדעתא דציבי שרי אדעתא דארעא אסיר ... שקיל רברבי ושביק זוטרי אדעתא דציבי שקל רברבי וזוטרי אדעתא דארעא

אסור ללקוט⁷⁸ עצים או קוצים, וכיוצא בזה מן השדה, ליפותו לחרישה. ואם מכיון לצרכו, שצריך לעצים, וממעשיו אכן ניכר שכונתו לכך כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים, מותר. שכאמור, כל שכונתו לאופן המותר לקיטת העצים לצורך הסקה וכיוצא בזה מצרכי המועד. ומעשיו מוכיחים שכונתו אכן לכך שלוקט רק הגדולים הראויים להסקה⁷⁹, מותר.

יב. האי מאן דפתח מיה לארעיה אדעתא דכוורי שרי אדעתא דארעא אסיר

⁷⁵ שו"ע ונו"כ תקלו"ט

⁷⁶ שיטה אחת (טור והמחבר כשיטת רש"י ותוס' ונמק"י) סבורה, שהשואת השדה כולה בצורה מדוקדקת מוכיחה שמטרתו לדישה. ומאידך השיטה השניה (רי"ף ורא"ש ורמב"ם ורי"ן גיאות ואשכול) סבורה להיפוך, שלדישה אין צורך בהשואה מדוקדקת כי אם לחרישה דוקא.

⁷⁷ מ"ב שם לג

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם י

⁷⁹ שהרי הקטנים אינם טובים לשריפה ויש טורח ללקטם. נמוק"י שם

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

אסור⁸⁰ לפתוח מקום לשדה כדי שיכנסו בה מים להשקותה, ואם עושה כדי לצוד דגים כדי לאכלן במועד מותר, ודוקא אם גם מעשיו ניכרין שכונתו לדגים כגון שפתח למעלה מקום שיכנסו ולמטה עושה שם חור קטן שיזובו המים משם וישארו הדגים ניצודין מאליהן ואע"ג שממילא השדה שותה מהמים כיון שאין כונתו לכך מותר.

אבל אם פתח פתח אחד אף שכונתו לדגים כיון שאין מעשיו ניכרין אסור לכתחלה שנראה כמתכוין להשקות השדה אבל בדיעבד לא קנסין ל' בזה אם אומר שכונתו להיתר.

יג. האי מאן דפשח דיקלא אדעתא דחיותא שרי אדעתא

דדיקלא אסיר

מלאכת הגיזום אסורה⁸¹ במועד ומכל מקום אם כוונתו אינה להשבחת העץ, אלא בכדי להאכיל הענפים לבהמותיו, וניכר מתוך מעשיו שכונתו לכך, כגון שאינו גוזם משני צידי העץ אלא מצד אחד בלבד, וגם אינו מקפיד לקצוץ רק את הענפים היבשים⁸², הרי זה מותר.

אבל אם כונתו לאיסור, אף על פי שמעשיו מוכיחין שלצורך ההיתר הוא עושה, וכן אם כונתו לענין היתר, ואין מעשיו מוכיחין עליו, אסור⁸³.

יד. הני תמרי תוחלני מיגזרינהו שרי מייצינהו אסיר ... כיון

דמתלעי כפרקמטיא האבד דמי ושרי

מותר לקצור השדה⁸⁴, ולקטוף פירות וללקט ירקות ואפילו פירות או ירקות שנאכלים רק על ידי הדחק כגון שלא הבשילו לגמרי, אם צריך להם לאכלם במועד, וכן לצורך מכירתם לאכילת המועד. ומותר לקטוף גם יותר ממה שצריך, כשרוצה אחר כך לברור מביניהם את הטובים ביותר.

⁸⁰ שו"ע ונו"כ תקלו ח

⁸¹ שו"ע ונו"כ שם יא

⁸² הוהמ"כ פי"א יח ועיי"ש בהערה מג

⁸³ מ"ב שם לד

⁸⁴ שו"ע ונו"כ תקלג ג

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

וכן לקטוף פרחים מותר אך ורק לצורך המועד, אבל שלא לצורך אסור. ויש נכשלים בזה מחוסר ידיעה.

כאשר אינו זקוק לעשות מלאכות אלו לצורך אכילה במועד, אסור לעשות. מלבד במקרים שאם לא יעשה יבא לידי הפסד, כגון שדה שהתבואה בו עשויה להתקלקל אם לא יקדים לקצרה. או שיש לו כמות גדולה של פירות או עגבניות, שאם לא ימחר לעשות מהם ריבה או רסק עגבניות, יתקלקלו. מותר לעשות זאת, אף שאינו לצורך האכילה במועד. וכן כל כיוצא בזה וזאת מכיון שדינו ככל "דבר האבד", שמותר לעשותו במועד.

טו. פרקמטיא כל שהוא אסור

כל סחורה אסורה⁸⁵, אפילו כל שהוא בין לקנות בין למכור מלבד במקרים ואפשרויות שיפורטו ויבוארו להלן. ובאופנים שאסור, הרי גם לקנות או למכור באמצעות גוי, אסור⁸⁶.

אולם במקרה שעבר, ונשא ונתן במועד באופנים האסורים, עם כל זאת חלה הקנייה.

טעמים מספר נאמרו באיסור המסחר במועדים⁸⁷; 1. משום טירחא. 2. שמתוך טרדתו ימנע משמחת יום טוב. 3. לפעמים יקנה ביוקר או ימכור בזול ויצטער. 4. גזירה שמא יכתוב. 5. לפי שמזלזל במועד למכור כדרכו בחול.

גם במקרים בהם הותרה ה"סחורה" במועד. מכל מקום העברת הסחורה מעיר לעיר, וכן מבית האומן לביתו אסורה, מלבד במקרים בהם קיים חשש שאם לא יביא לביתו כבר עתה יגיע לידי הפסד,

גם לישא וליתן בעינעה בתוך ביתו אסור מלבד במקרה שמזדמנת לו עסקה שרווחה מרובה, שאז מותר למכור בעינעה. ובתנאי שיוציא חלק מהרווחים לצורך שמחת החג יותר מאשר חי בדעתו להוציא ללא רווח זה⁸⁸.

⁸⁵ שו"ע ונו"כ תקלט א

⁸⁶ ביאור הלכה שם ד"ה בין

⁸⁷ עיין הכל זה בחוהמ"כ פ"י

⁸⁸ רמ"א שם והטעם דאף דמשום ריוח מרובה בלבד אין להתיר נא"כ הוא בודאי אינו מצוי תמיד לאחר המועד הכא דבלא"ה יש פוסקים שמתירין למכור בצנעא סמכין עליהו היכא דנזדמן לו ריוח מרובה ומ"מ צריך להוציא מהן קצת לשמחת יום טוב. מ"ב שם ה ושער הציון ז

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

המסחר על כל צורותיו הן הקניה והן המכירה, שכירות⁸⁹, וכיוצא בזה, אסורים במועד.
כמו כן נחשב המסחר במניות ובניירות ערך ל"משא ומתן" האסור במועד⁹⁰, מלבד כשקיים חשש שמחיריהם יעלו או ירדו באופן שנחשב לדבר האבד, כדלהלן.
לתת כסף במועד עבור סחורה שתסופר לו לאחר המועד נחשב כמשא ומתן ואסור⁹¹.

טז. ובדבר האבד מותר

בדבר האבד, וכן בספק שמא יהיה אבד, מותר לעשות סחורה במועד.
וכשאי אפשר בצנעה, מותר גם בפרהסיא. ובלבד שלא יכוון מלאכתו במועד. כנדרש ביחס לכל מלאכה.

לפיכך⁹² אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן, מותר למכרה והוא הדין כשמסופק בדבר⁹³, שמא אם לא ימהר למכרה עתה יפסיד מהקרן.

אם לא יפסיד מהקרן, אף שבטוח שכשימתין למכרה לאחר המועד לא ירויח ומאידך כשימכרנה עתה ירויח, אסור⁹⁴.

ובמקרה שעכשיו הרווח בטוח מכיון שהקונה משלם במזמנים, מה שאין כן לאחר המועד שאז יוכל למכור רק בהקפה למספר חדשים, גם כן מותר⁹⁵.

אדם המשמש כסוכן עבור חברה מסחרית ועליו למלא אחר הוראותיהם. והגיעה לו סחורה במועד, בהוראה שימכרנה מיד. או שיקנה עבור החברה סחורה מסוימת. ובמידה ואינו ממלא אחר ההוראות, ובנתיים הסחורה מתיקרת או מוזלת, באופן שנגרם הפסד לחברה, ועליו לישא בהוצאות ההפסדים. הרי כל שקיים ספק שאכן עלול לקרות המעב האמור מותר למכור ולקנות במועד.

אם זקוק לכסף לתשלום חובותיו שזמן פרעונם חל במועד, ואם לא ישלם יגרם לו הפסד, ומוכרח לשם כך למכור סחורה במועד, נחשב לדבר האבד⁹⁶.

⁸⁹ אפילו רכב או בית

⁹⁰ שו"ת רב פעלים ח"א או"ח לב וח"ד או"ח כו

⁹¹ שו"ע ונו"כ שם ז

⁹² שו"ע ונו"כ שם ד

⁹³ ביאור הלכה שם ד"ה יפסיד

⁹⁴ מ"ב שם טו

⁹⁵ חוהמ"כ שם כו – לא

⁹⁶ ביאור הלכה שם ד"ה יפסיד

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

כשאחר המועד יעלו המיסים על המכירה או הקניה, מותר לעשות פעולות אלו במועד והוא הדין כשיש מקום לספק שכך יקרה, גם כן מותר.

במידה ותשלומי המיסים הנדרשים ממנו מחושבים גם על רווחי המועד מבלי להתחשב בעובדה שלמעשה איננו מרווח בימים אלו נחשב הדבר להפסד כספי ומותר לסחור במועד. אבל דמי השכירות המחושבים בחישוב שנתי כולל, וכן המיסים על החנות המחושבים באופן זה ואינם מתייחסים לרווחים במועד, אינם מצדיקים המסחר במועד. ויש המתירים גם באופן זה.

יז. הוה מסיק זוזי בבני אקרא דשנואתא ... כיון דהאידנא

הוא דמשכחת להו ביומי אחריני לא משכחת להו

נפרקמטיא האבד דמי ושרי

הלוח⁹⁷ מעות על מנת שיתנו לו אחר כך, יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשתכר, אינו יכול לילך ולתבעם במועד, אלא אם כן אינם מצויים לגבותם לאחר המועד. שאז נחשב לדבר האבד אם לא ילך למקומם של החייבים לו ויתבעם. והוא הדין באופני הפסד אחרים העלולים לקרות אם לא ימהר לתבעם כבר עתה⁹⁸.

וכל זה מעיקר הדין. אמנם בזמנינו שבכל החובות קיימת בהם מידת סיכון גבוהה שאם לא ימהרו לגבותם לא יתאפשר לעשות זאת לאחר מכן, כתבו הפוסקים, שבכל מקרה מותר לגבותם במועד ואפילו בבית משפט.

ואם יש בידו משכון בטוח על סכום ההלוואה, אסור לתבוע חובו בכל אופן⁹⁹. ויש המתירים בהלוואה רגילה שאינה משולמת בסחורה, גם כשיש עליה משכון.

מי שהלוח לחבירו מעות¹⁰⁰, מותר לתבעו בחול המועד לגבות מעותיו. וזאת אף במקרה ויש צורך ללכת לעיר אחרת בכדי לגבותם¹⁰¹, כל שאינו קשור במלאכות שלא לעורך המועד. וכשיש בידו משכון על ההלוואה כך שבטוח שגם לאחר המועד יוכל לקבל את כספו ללא בעיות, מותר מכיון שאין פעולת גבית החוב נחשבת כלל כמסחר¹⁰².

⁹⁷ שו"ע ונו"כ שם א

⁹⁸ מ"ב שם ג

⁹⁹ הוהמ"ב שם יא

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁰¹ מ"ב שם ז

¹⁰² שם

הלכות הדף היומי

מסכת מועד קטן

עשה פעולה מסחרית כל שהיא קודם המועד, כגון שמכר לו סחורה ועדיין לא גבה עבורו את התשלום, ודאי¹⁰³ אם זקף את חיוב התשלום במלוה כלומר, שהפך את כספי החוב מתשלום עבור סחורה, לחוב כספי, ואפילו אם לא עשה כן. מותר לגבות כיון שנחשב לדבר האבד אם לא ייגבה¹⁰⁴.

מותר¹⁰⁵ לעשות זקיפה עם חובותיו במועד, כדי להבטיחן, כלומר לעשות החשבון ולהלותו על נייר בטוח החופף למלוה את החובות שחייבים לו עבור הסחורה, דכל זה בכלל דבר האבד.

כל אופני ההיתר האמורים בענין הלואות וכיוצא בזה, הם רק כשאנו נעשים אצל העוסקים בכך בקביעות ובבתי עסק המיוחדים לכך. אבל "הלואה דשולחניים העוסקים בקביעות בהלוואה וחילוף, ובימינו בנקים או חלפני כספים וכדומה אסור בחול המועד שזהו עסק גמור, ואינו מותר אלא בדבר האבד¹⁰⁶."

אולם ישנם פעולות בנקאיות המותרות¹⁰⁷:

הפקדת כספים מותרת רק כאשר חושש שכספו עלול להיגנב ממנו אם ישאירנו אצלו. או כשצריך לכסות שיקים שניתנו מכבר.

לפרוט המחאה מכיון שבזמנינו מצוי שאף שעתה יש לה כיסוי, מכל מקום המצב עלול להשתנות לאחר זמן, לפיכך מותר לפורטה, אבל אם התשלום תמורתה בטוח כגון "שיק בנקאי" וכיוצא בזה, אסור שלא לצורך המועד.

תשלום חשבונות, (חשמל, טלפון, וכיוצא בזה אף שמדין המסחר במועד מותר מכל מקום, כל שניתן להדחות לאחר המועד, יש לנהוג כן. מכיון שקשור במלאכות כתיבה שונות.

¹⁰³ שדעת המחבר להתיר שהרי הוא כמלוה שלא נאסרה גבייתו.

¹⁰⁴ מ"ב שם יא

¹⁰⁵ רמ"א שם ג

¹⁰⁶ שו"ע ונו"כ שם יד

¹⁰⁷ כאשר פירט בחוהמ"כ שם כה